

Prisundersøkelse 2010 LUA-ordningen

14. desember 2010
Statens legemiddelverk

Innhold

1.	Innledning og bakgrunn	3
2.	Konklusjoner.....	3
3.	Metode og gjennomføring.....	4
3.1	Utvalg apotek og utsalgssteder:	4
3.2	Utvalg produkter:.....	4
3.3	Pris og prisinnsamling	5
4	Prisutvikling.....	5
4.1	Prisutvikling i apotek (2003-2010).....	5
4.2	Prisutvikling i andre utsalgssteder enn apotek (2006-2010)	6
4.3	Pris internt i kjedene	12
5	Tilgjengelighet	12
6	Konsumprisindeksen.....	13
7	Handlekurvene	14

1. Innledning og bakgrunn

I Norge ble det fra 1. november 2003 tillatt å omsette legemidler utenom apotek (LUA). Formålet med tiltaket var økt tilgjengelighet til viktige reseptfrie legemidler og økt priskonkurransen på reseptfrie legemidler. Legemiddelverket forvalter LUA-ordningen, i samarbeid med Mattilsynet. Legemiddelverket har i dette arbeidet undersøkt om LUA-ordningen oppfyller forutsetningen om økt priskonkurransen. Reseptfrie legemidler er ikke prisregulert. Vi har også observert bredden på vareutvalget som er med i undersøkelsen. Lignende undersøkelser har blitt gjennomført av Legemiddelverket også i 2006 og 2008.

Fra 1. januar 2009 har det blitt åpnet for forsendelse av reseptfrie legemidler i hele landet. Dette har gjort salg av reseptfrie legemidler på nettet aktuelt. Det finnes flere nettapotek med base i Norge. Derfor er nettapotek nå inkludert i undersøkelsen.

Legemiddelverket takker masterstudentene Anita Iyer og Sulaiman Rahmani ved Universitetet i Oslo, Institutt for helse og samfunn. Som en del av masterprogrammet, har disse hatt et praksisopphold ved Legemiddelverket høsten 2010. Studentene har samlet inn, sammenstilt og analysert prisopplysningene i samarbeid med Legemiddelverkets egne ansatte. Legemiddelverket har det faglige ansvaret for valg av metode, analyse og konklusjoner.

2. Konklusjoner

- Prisene i utsalgsstedene varierer og det lønner seg å sjekke prisene før man handler.
- Bensinstasjoner og kiosker har de høyeste prisene. Dagligvarebutikker er rimeligst.
- Apotekene har lavere priser på generiske alternativer til de kjente merkevarene.
- Prisen på rimeligste generiske alternativ i apotek er på omtrent samme nivå som prisen på den kjente merkevaren i dagligvarebutikkene.
- Apotekene konkurrerer ikke mye på pris. Gjennomsnittlig differanse mellom de laveste og høyeste prisene i alle apotekene var 9,9 %. Mellom de tre store apotekkjedene var gjennomsnittlig prisdifferanse 3,8 %. Størst prisdifferanse mellom apotek er observert på generisk alternativ til de mest vanlige legemidlene (Paracet, Otrivin o.l.)
- De to uavhengige apotekene som ble besøkt hadde litt høyere priser enn kjedeapotekene.
- Prisene i apotek har økt raskere enn prisene i andre utsalgssteder i perioden 2003-2010.
- Reell prisøkning i apotek i perioden 2008-2010 var på 5,4 %, mens det var en realnedgang i prisene i andre utsalgssteder på 0,6 % i samme periode.
- Nettapotek som ikke er del av en kjede, hadde lavere priser enn sine fysiske apotek. Kjedenettapotekene hadde like priser som sine fysiske apotek.

3. Metode og gjennomføring

3.1 Utvalg apotek og utsalgssteder:

- Vi kontrollerte to ulike geografiske steder for å undersøke gyldigheten av påstanden om at kjedene setter prisene sentralt og at alle forretninger i en kjede har lik pris, uavhengig av beliggenhet.
Utsalgssteder og apotek i Oslo og Fredrikstad er med i undersøkelsen. Fredrikstad er inkludert i undersøkelsen også for å kontrollere om prisene der var preget av grensehandelen.
- Fire nettapotek er med i utvalget da det er interessant å se om apotekene konkurrerer på internett.

Vi har besøkt:

- 13 apotek, hvorav 3 som ikke er i vertikalt integrert kjede, 1 sykehusapotek og 9 fra de tre ledende apotekkjedene (NMD AS, Apotek 1 Norge AS og Alliance Healthcare Boots Norge AS).
- 24 utsalgssteder utenom apotek: 11 dagligvarebutikker, 7 kiosker, 4 bensinstasjoner og 2 helsekostforretninger.
- 4 nettapotek: hvorav 2 som ikke er i vertikalt integert kjede og 2 med tilknytning til NMD AS og Alliance Healthcare AS.

3.2 Utvalg produkter:

Produktene som er med i undersøkelsen:

- De 25 reseptfrie legemidlene (merkenavn) med høyest omsetning. Kilde: Legemiddelindustriforeningens Tall og fakta 2010
- De 10 mest solgte reseptfrie legemidler (virkestoff) som selges både i dagligvarehandel og apotek. Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt: Legemiddelstatistikk 2010:1
- De mest observerte legemidlene i Legemiddelverkets prisundersøkelser fra 2006 og 2008

Utvalg av generiske legemidler er gjort etter hva som var tilgjengelig i apotekene. I alt har vi tatt med 78 produkter.

Produktene i handlekurvene som er brukt er spesifisert under punkt 7.

3.3 Pris og prisinnsamling

- Merverdiavgift er inkludert i prisene (25 %).
- Prisene er målt i utsalgspris. Dvs. at prisene inkluderer kontrollavgift, legemiddelomsetningsavgift og LUA avgift.¹
- Der ikke annet er oppgitt, står priser og endring i priser med nominelle verdier.
- Omregning til realverdier er gjort ved bruk av konsumprisindeksen.
- Prisene i utsalgssteder utenom apotek er oppgitt av personalet i utsalgsstedene. Det har også blitt sjekket for pris i hyllene i enkelte utsalgssteder.
- Prisene i apotek er hentet av representanter fra Legemiddelverket. For å spare tid ble prisene slått opp i apotekenes ekspedisjonssystem fremfor å finne prisene i hyllene.
- Prisene er hentet i løpet av ukene 39 og 40.
- Apotekene og utsalgsstedene fikk ikke noe forhåndsvarsel om undersøkelsen.

4 Prisutvikling

4.1 Prisutvikling i apotek (2003-2010)

Prisutviklingen er beregnet for en handlekurv med 15 produkter hvor vi har observert priser i alle årene (2003, 2006, 2008 og 2010).

Det har vært en betydelig prisøkning i apotekbransjen.

Tabell 1 Prisøkning i apotek

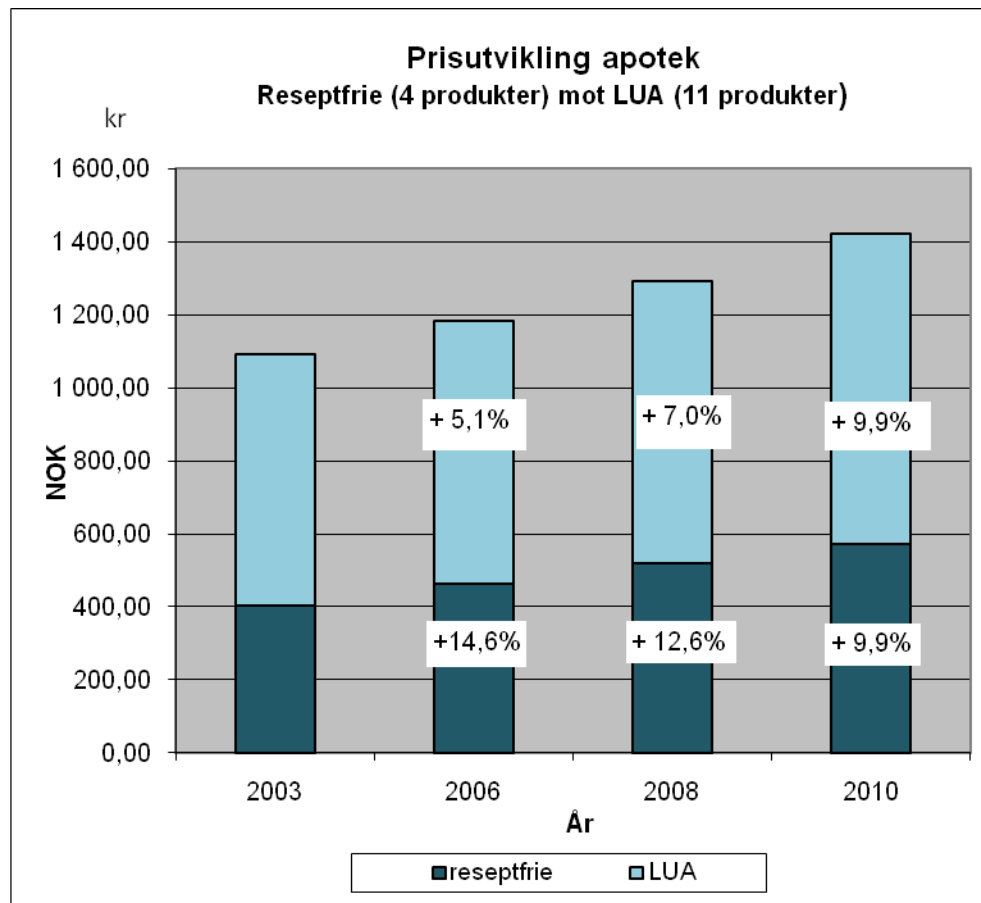
År	2003	2006	2008	2010
Kr	1 089	1 183	1 291	1 419
Periode		2003-2006	2006-2008	2008-2010
% endring siden forrige undersøkelse	Nominelt	8,6 %	9,2 %	9,9 %
% endring siden forrige undersøkelse	Reelt	4,3 %	4,6 %	5,4 %
% endring i gj.snitt per år	Reelt	2,2 %	2,3 %	2,7 %

Prisstigningen i apotek for hele perioden, fra 2003 til 2010, var på 30,3 %. Det vil si en gjennomsnittlig nominell prisøkning på 4,3 % per år og en realøkning på 2,3 % per år. Konsumprisindeksen er beskrevet i punkt 6.

¹ LUA-avgiften gjelder ikke for apotekene, men for de andre utsalgsstedene. Den ble redusert fra 3 til 2 prosent fra 1. januar 2010.

For å vurdere om LUA-ordningen faktisk fører til mer priskonkurransen, kan man sammenligne prisstigningen på LUA-produktene med andre reseptfrie legemidler som ikke er med i LUA-ordningen. I handlekurven er det fire reseptfrie produkter som ikke er i LUA-ordningen. I figur 1 ser vi at prisstigningen på disse produktene var vesentlig høyere enn for LUA-produktene i periodene 2003 – 2006 og 2006 – 2008. I den siste perioden (2008 – 2010) er prisstigningen på de to produktgruppene lik.

Figur 1

4.2 Prisutvikling i andre utsalgssteder enn apotek (2006-2010)

Dagligvarebutikker

Prisutvikling i dagligvare er målt ved en handlekurv med 9 produkter. Det var en realnedgang i prisene i perioden 2006-2008 og en realøkning på under 1 % i perioden 2008-2010.

År	2006	2008	2010
Kr	1 068	1 069	1 125
Nominell endring		0,2 %	5,2 %
Reell endring		- 4,4 %	0,7 %

Kiosker

Prisutvikling i kiosk er målt ved en handlekurv med 6 produkter. Det var en stor prisøkning i perioden 2006-2008 og en reell prisnedgang i perioden 2008-2010.

År	2006	2008	2010
Kr	278	330	337
Nominell endring		18,6 %	2,3 %
Reell endring		14,0 %	- 2,2 %

Bensinstasjoner

Prisutvikling i bensinstasjonene ble målt med et utvalg på 5 produkter. Reell prisverdi økte med 2,7 % i perioden 2006-2008 og endret seg ikke i perioden 2008-2010.

År	2006	2008	2010
Kr	236	253	264
Nominell endring		7,3 %	4,5 %
Reell endring		2,7 %	0,0 %

Helsekost

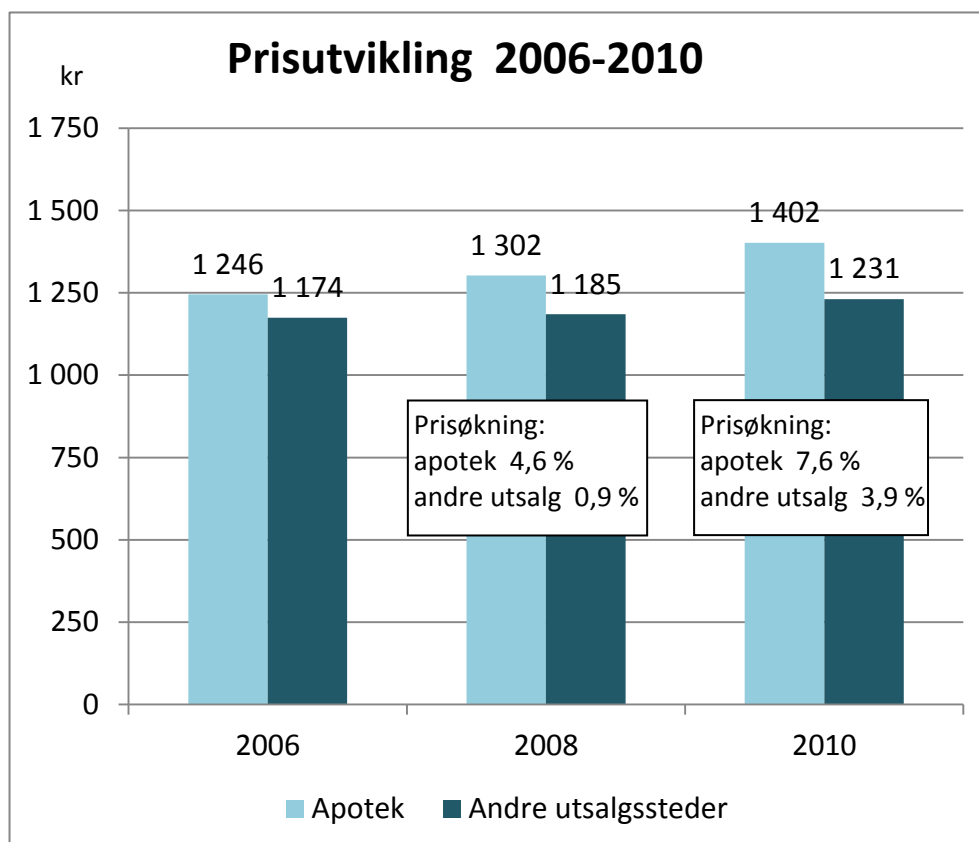
Prisutviklingen i helsekostbransjen ble målt med et utvalg på 5 produkter. Det var en reell prisøkning i perioden 2006-2008 på 5,7 %, mens prisene falt reelt med 4,5 % i perioden 2008-2010.

År	2006	2008	2010
Kr	205	226	226
Nominell endring		10,3 %	0,0 %
Reell endring		5,7 %	- 4,5 %

Nettapotek

Nettapotek som ikke er del av en kjede hadde lavere priser enn sine fysiske apotek. Kjedenettapotekene hadde like priser som sine fysiske apotek. En mulig årsak til dette, kan være lokalisering. Kjedenettapotekene har apotek og kunder over hele landet, og konkurrerer dermed også med sine egne fysiske apotek. Selvstendige apotek har derimot insentiv til å tilby lavere priser på nett for å nå kunder over hele landet.

Figur 2 Prissammenligning mellom apotek og andre utsalgssteder

Prissammenligningen er her gjort med en handlekurv med 10 produkter.

Selv om LUA-ordningen fører til mer priskonkurransse enn for det øvrige reseptfrie segmentet, har apotek økt sine priser mer enn de andre utsalgsstedene. Prisene i apotek har økt raskere enn prisene i andre utsalgssteder i hele perioden 2003-2010.

For perioden 2006-2008 var prisøkningen 3,7 prosentpoeng større i apotek enn i andre utvalg, mens det tilsvarende tallet for 2008 – 2010 var på 3,3 prosentpoeng. I gjennomsnitt per år, økte apotekene prisene med 1,8 prosentpoeng mer enn de andre utvalgene.

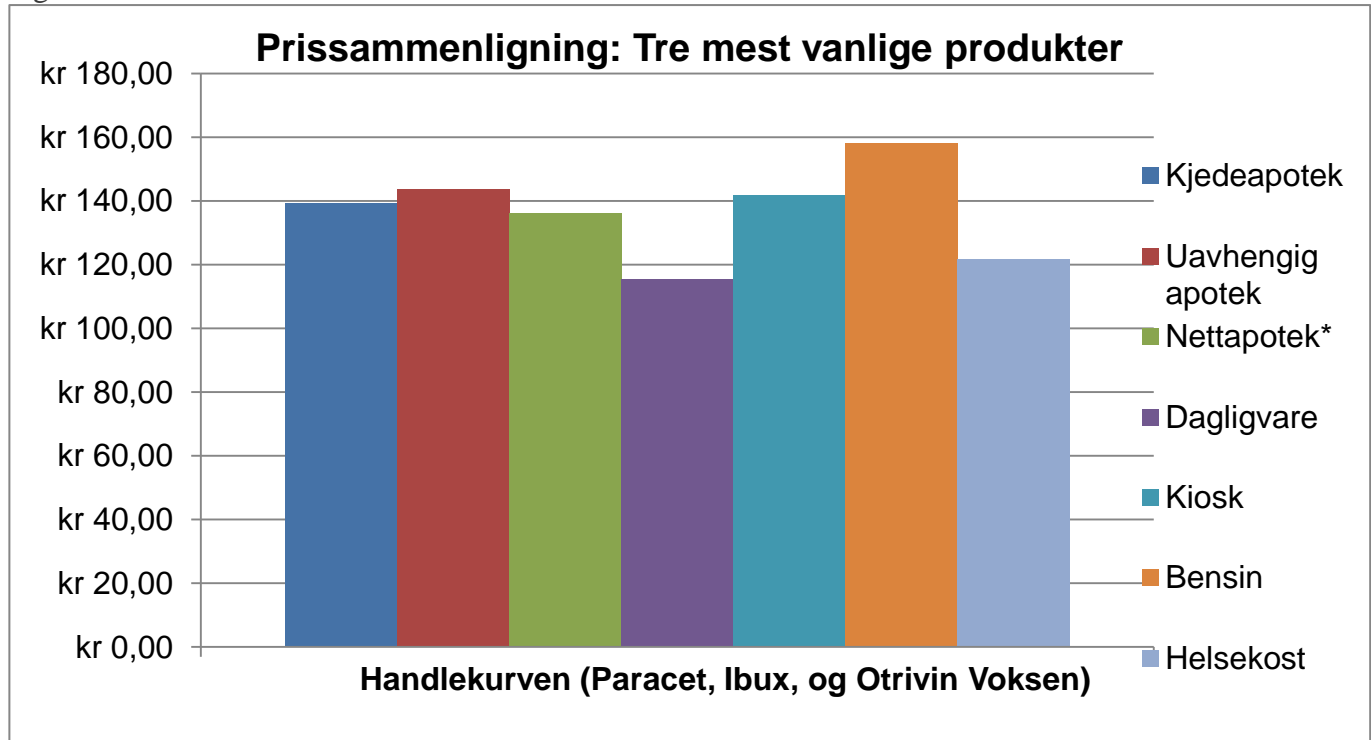
Reell prisøkning i apotek i perioden 2008-2010 var på 5,4 %, mens det var en realnedgang i prisene i andre utsalgssteder var på 0,6 % i samme periode.

Vi har sammenlignet priser på de tre mest vanlige produktene i apotek og andre utsalgssteder. Mellom de ulike utvalgstypene finner vi store forskjeller i pris. De største forskjellene i pris finner vi mellom dagligvarebutikker og bensinstasjoner. Ibux er 68% dyrere i bensinstasjon enn i dagligvarebutikk.

2010	Laveste pris, kr	Bransjetype	Høyeste pris, kr	Bransjetype	Differanse, %
Ibuprofen Ibux tab 200 mg 20 tabletter	35,50	Dagligvare	59,50	Bensin	68 %
Paracetamol Paracet tab 500 mg 20 tabletter	26,00	Dagligvare	42,00	Bensin	62 %
Xylometazoline Otrivin nesenspray 1 mg/ml 10 ml	44,90	Dagligvare	75,00	Bensin	67 %
* differanse = % differansen mellom laveste og høyeste pris					

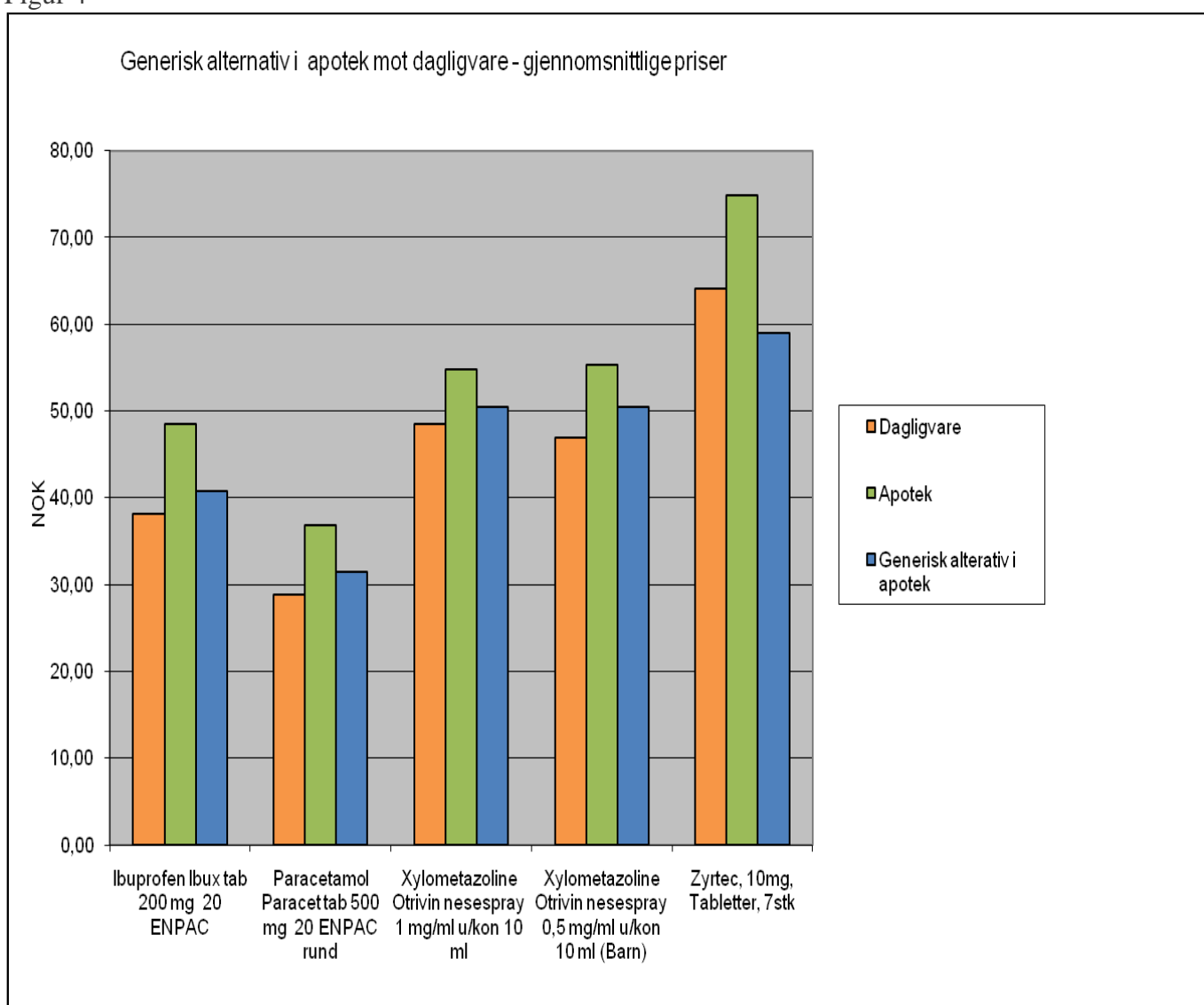
Figur 3 sammenligner prisene på de tre mest vanlige produktene i apotek og LUA-utsalgssteder. Det vil si en handlekurv hvor hver av disse produktene inngår med en pakning.

Figur 3

3 mest vanlige produkter	Gjennomsnittlig pris						
	Kjedeapotek	Uavhengige apotek	Nettapotek	Dagligvare	Kiosk	Helsekost	Bensin
Paracetamol Paracet tab 500 mg 20 tabletter	36,70	37,30	35,10	28,80	33,90	30,30	36,50
Ibuprofen Ibux tab 200 mg 20 tabletter	48,20	49,80	47,20	38,20	48,70	40,30	52,80
Xylometazoline Otrivin nesenspray 1 mg/ml 10 ml	54,40	56,30	53,80	48,40	59,20	51,00	68,80
Handlekurv total (NOK)	139,30	143,50	136,10	115,40	141,70	121,50	158,00

Figur 4

4.3 Pris internt i kjedene

Prisene i apotekkjedene styres sentralt fra kjedekontorene. Dette bekreftes av funnene i undersøkelsen. Apotek tilknyttet samme kjede hadde like priser både i Oslo og i Fredrikstad. Prisene i dagligvarebutikker, kiosker og bensinstasjoner som tilhører andre kjeder avviker noe fra hverandre. Pris-avviket i disse utsalgsstedene kan imidlertid skyldes metoden som ble brukt til å samle inn prisene på. I apotekene ble prisene hentet ved hjelp av ekspedisjonssystemet. I de andre utsalgsstedene sjekket vi priser i hyllene.

5 Tilgjengelighet

Tabellen viser hvilke legemidler som var mest tilgjengelige i LUA- utsalgsstedene. Apotekene hadde omtrent alle legemidler tilgjengelig.

10 mest observerte produkter i LUA utsalgssteder			
Produkter	Vare nr.	Gjennomsnittlig pris (NOK)	% av utsalgssteder observert i
Paracetamol Paracet tab 500 mg 20 stk	517128	31,69	100,0 %
Ibuprofen Ibux tab 200 mg 20 stk	153569	43,61	95,8 %
Xylometazoline Otrivin nesenspray 1 mg/ml 10 ml (Voksen)	166440	58,40	87,5 %
Xylometazoline Otrivin nesenspray 0,5 mg/ml 10 ml (Barn)	166097	55,56	79,2 %
Paracet mikstur 24 mg/ml 60 ml	522433	34,24	75,0 %
Paracet stikkpille 250 mg 10 stk	084970	39,84	75,0 %
Xylometazoline Otrivin 1mg/ml mentol	166451	59,58	70,8 %
Phenazone, comb. Fanalgin tab 20 stk	473439	37,41	58,3 %
Zyrtec, 10mg, Tabletter, 7stk	586602	66,01	41,7 %
Nicotine Nicotinell tyggegummi 2 mg 96 stk (alle typer smak)	019793	198,59	37,5 %

Nødprensning kom inn i LUA-ordningen fra 1. januar 2009. Disse ble solgt i 2 bensinstasjoner av de 24 utsalgsstedene (utenom apotek) som ble besøkt.

6 Konsumprisindeksen

Konsumprisindeksen (KPI) er et uttrykk for den generelle prisstigningen (inflasjonen). KPI er hentet fra Statistisk sentralbyrås hjemmeside (<http://www.ssb.no/kpi/>).

I det videre er KPI som er brukt i dette dokumentet angitt.

KPI 03-06	KPI 06-08	KPI 08-10
4,3 %	4,6 %	4,5 %

Fra 2003 til 2010 (september) økte KPI med 14,0 %. Det vil si en gjennomsnittlig økning i KPI per år på 2,0 %.²³

---

² Antall år er regnet fra 1. juli 2003 til og med september 2010: 7 år og 2 måneder = 7,2 år

³ Økning i KPI for perioden 03-06 og 06-08 er målt ved å sammenligne gjennomsnittet for KPI i de ulike årene.

Økning i KPI for perioden 08-10 er målt ved å sammenligne gjennomsnittet for KPI i 2008 med KPI per september 2010.

Økning i KPI for perioden 03-10 er målt ved å sammenligne gjennomsnittet for KPI i 2003 med KPI per september 2010.

7 Handlekurvene

Handlekurver som er brukt for å beregne prisutvikling:

Prisutvikling i apotek (2003 - 2010), 15 produkter:

Ibuprofen Ibux tab 200 mg 20 ENPAC
Paracetamol Paracet tab 500 mg 20 ENPAC
Xylometazoline Otrivin nes spray 1 mg/ml u/kon 10 ml
Nicotine Nicorette tyggegummi 2 mg (peppermynte) 105 ENPAC
Ketoconazole Fungoral Sjampo 2% 60 ml*
Phenazone, combinations excl psycholeptics Fenazon koff sterke Tabletter 20 stk
Oxymetazoline Rhinox nes spray 0,5 mg 10 ml
Levocabastine Livostin øyedråper 0,5 mg 4 ml*
Chlorhexidine Corsodyl munnskyll 2 mg 300 ml*
Clotrimazole Canesten Krem 1 % + 6 vagitorer komb pak*
Paracetamol Panodil Tabletter 500 mg 20 enpac
Xylometazoline Zymelin nes spray 1 mg 10 ml
Paracetamol Pamol Tabletter 500 mg 20 enpac
Calcium, combinations with other drugs Calcigran 500 mg/200 IE tabletter 100 stk
Loperamide Imodium Tabletter 2 mg 16 enpac

Produktene som var med i prisundersøkelsene i apotek i 2003, 2006, 2008 og 2010 er med i handlekurven.

*Produktene i kursiv er reseptfrie og er bare solgt i apotek.

Prisutvikling i dagligvare (2006 - 2010), 9 produkter

Ibuprofen Ibux tab 200 mg 20 ENPAC
Phenazone, comb Fanalgin tab 20 ENPAC
Paracetamol Paracet tab 500 mg 20 ENPAC
Xylometazoline Otrivin nes spray 1 mg/ml u/kon 10 ml
Xylometazoline Otrivin nes spray 0,5 mg/ml u/kon 10 ml
Nicotine Nicorette tyggegummi 2 mg (peppermynte) 105 ENPAC
Nicotine Nicorette tyggegummi 4 mg 105 ENPAC
Nicotine Nicotinell tyggegummi 2 mg (peppermynte) 96 ENPAC
Nicotine Nicotinell tyggegummi 4 mg (frukt) 96 ENPAC

Utvalg av produkter er gjort etter hva som var tilgjengelig i utvalgskurvene 2006, 2008 og 2010.

Prisutvikling i kiosker (2006-2010) 6 produkter

Ibuprofen Ibux tab 200 mg 20 ENPAC
Phenazone, comb Fanalgin tab 20 ENPAC
Paracetamol Paracet tab 500 mg 20 ENPAC
Xylometazoline Otrivin nes spray 1 mg/ml u/kon 10 ml
Xylometazoline Otrivin nes spray 0,5 mg/ml u/kon 10 ml
Nicotine Nicotinell tyggegummi 2 mg (frukt) 24 ENPAC

Utvalg av produkter er gjort etter hva som var tilgjengelig i utvalgskurvene 2006, 2008 og 2010.

Prisutvikling i bensinstasjoner (2006-2010), 5 produkter

Ibuprofen Ibux tab 200 mg 20 ENPAC
Phenazone, comb Fanalgin tab 20 ENPAC
Paracetamol Paracet tab 500 mg 20 ENPAC
Xylometazoline Otrivin nes spray 1 mg/ml u/kon 10 ml
Xylometazoline Otrivin nes spray 0,5 mg/ml u/kon 10 ml

Utvalg av produkter er gjort etter hva som var tilgjengelig i utvalgskurvene 2006, 2008 og 2010.

Prisutvikling i helsekost (2006-2010), 5 produkter

Ibuprofen Ibux tab 200 mg 20 ENPAC
Phenazone, comb Fanalgin tab 20 ENPAC
Paracetamol Paracet tab 500 mg 20 ENPAC
Xylometazoline Otrivin nes spray 1 mg/ml u/kon 10 ml
Xylometazoline Otrivin nes spray 0,5 mg/ml u/kon 10 ml

Utvalg av produkter er gjort etter hva som var tilgjengelig i utvalgskurvene 2006, 2008 og 2010.

Prisutvikling apotek og andre utsalgssteder (2003-2010), 10 produkter

Ibuprofen Ibux tab 200 mg 20 ENPAC
Phenazone, comb Fanalgin tab 20 ENPAC
Paracetamol Paracet tab 500 mg 20 ENPAC
Xylometazoline Otrivin nes spray 1 mg/ml u/kon 10 ml
Xylometazoline Otrivin nes spray 0,5 mg/ml u/kon 10 ml
Nicotine Nicorette tyggegummi 2 mg (peppermynete) 105 ENPAC
Nicotine Nicorette tyggegummi 4 mg 105 ENPAC
Nicotine Nicotinell tyggegummi 2 mg (frukt) 24 ENPAC
Nicotine Nicotinell tyggegummi 2 mg (peppermynete) 96 ENPAC
Nicotine Nicotinell tyggegummi 4 mg (frukt) 96 ENPAC

www.legemiddelverket.no